

DESAPAREIX EL MESTRE DEL CONTE

L'escriptor subtil i el dibuixant satíric

La trajectòria vital de Calders, estretament lligada a la de Tísner

OPINIÓ

El dia D de Calders

MÀRIUS SERRA

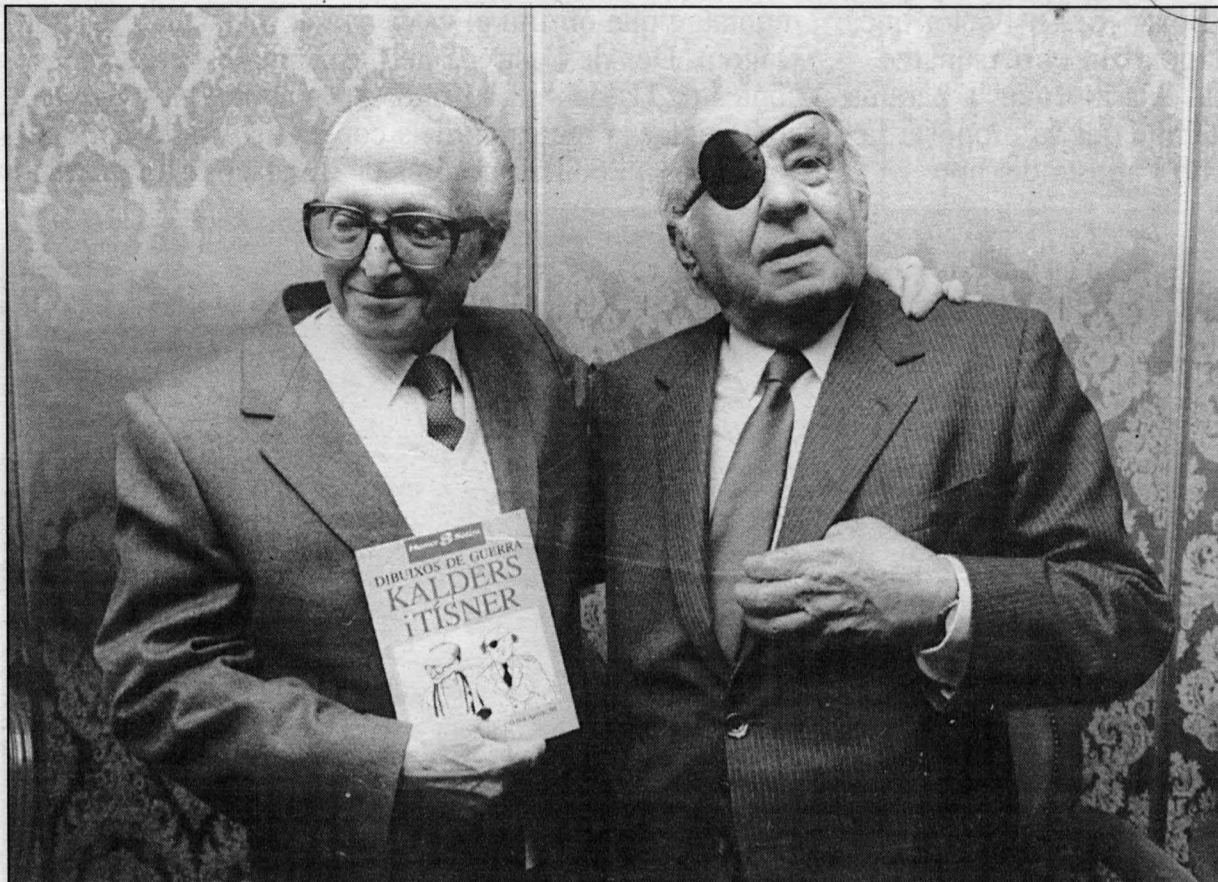
L'humor és el punt d'unió de l'obra d'aquest escriptor subtil i dibuixant satíric. Pere Calders, home de bé i com cal, creador amb el llapis i la ploma, ha tingut una trajectòria vital paral·lela a la del seu inseparable amic Avel·lí Artís-Gener, Tísner

Redacció

BARCELONA

La biografia de Pere Calders resulta indissociable de la del seu amic i cunyat Avel·lí Artís-Gener, Tísner, que ahir es mostrava molt afectat per la mort de Calders. Només quatre mesos separa el naixement dels dos components d'aquesta entremaliada parella, que van anar junts a l'escola i a la Llotja per iniciar-se tot seguit en el món professional també plegats. En aquells inicis es dedicaven al dibuix i treballaven a l'exitós setmanari satíric *L'Esquetlla de la Torratxa*. Una bona part d'aquella primerenca obra com a ninotaires, que després tots dos abandonarien per dedicar-se a les lletres, ha estat reunida al llibre *Dibuixos de guerra, Kalders i Tísner* (Ed. La Campana), aparegut el 1991.

"Sabíem el perill que corriem, no érem uns inconscients. El que passa és que, si no feies empenyar algú, no tenia cap mena de gràcia", confessaven el dia de la presentació de l'obra. L'autor del recull, Lluís Solà, ha deixat constància del bon fer dels joves artistes: "Tots recordem i admirem la qualitat del dibuix de Tísner, però la manera de fer de Kalders, que mig amaga el nom de Pere Calders, és molt possible que sorprengui els qui no l'han conegut en aquest aspecte, perquè ens trobem davant d'un ninotaire molt expert que juga magistralment amb els clars i els foscos, amb la composició dels dibuixos i amb la distribució dels personatges."

JORDI GARCIA/ARXIU

Pere Calders i el seu inseparable amic Tísner, el 1991, en la presentació del llibre que recull els seus dibuixos de joventut

Caricatura a quatre mans: els escriptors i ninotaires es van dibuixar l'un a l'altre

"Serem amics per sempre"

■ Tísner, aclaparat ahir per la desaparició del seu amic de l'ànima, tot just va reeixir a esbossar unes paraules als informadors congregats al matí a casa de la filla de Calders, on l'escriptor havia mort feia unes hores. "En aquests moments estic desbordat pel dolor", va dir Avel·lí Artís-Gener, que va recordar la seva relació amb el gran contista: "Pere i jo havíem mantingut una vida en comú des de petits... serem amics per sempre."

Tria dels relats brevíssims

El recull aparegut el 1978 amb el títol *Invasió subtil i altres contes* (Ed. 62), avui en la vintena edició, conté alguns dels millors relats breus de Pere Calders. Reproduïm aquí mostres d'aquesta literatura sintètica:

■ **Nota biogràfica:** "Em dic Pere i dos cognoms més. Vaig néixer abans d'ahir i ja som demà passat. Ara només penso com passaré el cap de setmana."

■ **Qüestions de tràmit:** "Van dir al reu que tenia el dret d'una última voluntat, però ell respongué que passava, perquè no s'entendrien pas."

■ **Balanç:** "Tot just quan estava a punt d'abastar la galleda, va fallar-li una cama i caigué al pou."

"Mentre queia, va passar-li allò tan conegut de veure d'un cop d'ull tota la seva vida. I la va trobar llisa, igual i monòtona (dit sigui entre nosaltres), de manera que s'empassà l'aigua d'ofegar-se amb una exemplar resignació."

■ **Obcecació:** "Entre anar al cel o quedar-se a casa, va preferir això darrer, a desgrat del poder de la propaganda contrària, i del fet que a casa seva hi havia goteres i moltes i molt variades privacions."

■ **L'exprés:** "Ningú no volia dir-li a quina

hora passaria el tren. El veien tan carregat de maletes, que els feia pena explicar-li que allí no hi havien hagut mai ni vies ni tren."

■ **Vent gris:** "La bruixa el va maleir de lluny i només el tocà de passada. Però fou una passada forta, ja que a partir d'aleshores va arrossegar la meitat d'ell mateix com si arrossegues una ala."

■ **Copyright:** "Algú m'ha fet a mi i he estat venut. Mai no he pogut saber qui ha cobrat els drets ni si he estat un bon o un mal negoci."

■ **Ganes de buscar-se-la:** "—Vinc a cobrar el gas —digué el cobrador.

—No tenim gas —respongué la senyora.

—Doncs que sigui l'electricitat —insistí el funcionari.

—No tenim electricitat.

—I què me'n diu de l'aigua?

—No tenim aigua.

—En aquest cas, si em fa el favor, la violaré, que és una cosa que sempre ve de gust.

■ **No se sap mai:** "De les quatre rodes del cotxe, n'hi havia una que girava al revés. Però era la bona, perquè provava d'allunyar-se d'una corba que ens va desmanegar a tots."

■ **De quan les bèsties parlaven:** "«Hi ha una tendència excessiva a afalagar les femelles. S'ha parlat molt de la gallina, i gens de mi,

que sóc el gall dels ous d'or.»"

■ **Confessió:** "La meva estimada em va dir que un pit sí, però que l'altre no, perquè el tenia emparaulat. Geniüt i egoista, vaig perdre l'únic que em quedava disponible."

■ **Venim de la pols:** "Van excavar davant de casa seva. No volien dir-li si feien una piscina o la base d'una glorieta. «Es tracta d'una sorpresa» responien a cada pregunta d'ell. I ho fou, perquè quan van completar les mides li donaren allò que se'n diu cristiana sepultura."

■ **Discreció:** "Van convidar-lo a pensar i digué que no volia donar molèsties, que ja pensaria a casa."

■ **Falsa modestia:** "Afirmava que ell era molt senzill, sense reparar que tenia la complicació de tothom, amb una anatomia interna composta de moltes i molt meravelloses peces."

■ **El mirall de l'ànima:** "No ens havíem vist mai, enllac, en cap ocasió, però s'assemblava tant a un veí meu que em va saludar cordialment: ell també s'havia confós."

■ **A tornajournals:** "Un dels grans enamorats que registra la Història (encara que de moment no ho sembli) fou Lluís XVI, que va perdre el cap per Maria Antonieta. I tingué la sort, enmig de la desgràcia, d'ésser correspost en la mateixa mesura per la seva estimada."

En una de les narracions més tardanes de Pere Calders — *El dia D*, publicada en un volum col·lectiu amb Maria Aurèlia Capmany, Montse Ginesta i Fernando Krahn anomenat *Fumar o no fumar* (Destino, 1988)— podem llegir la història exemplar d'un tal senyor Emili, comptable eficient. El senyor Emili és tocat i posat, pulcre, puntual, benpensant i ciutadà exemplar, però la blancor engegadora de les seves innegables virtuts es veu perturbada per una taca. El senyor Emili fuma. És clar que posseeix una cigarrera de plata heretada del seu avi, i que en els instants adequats es treu el valuós objecte de l'infern de l'americana, l'obre amb una solemnitat ritual i pinça una cigarrera. Però fuma. Amb el pas dels anys, el seu únic vici adquireix categoria de perill social i el pobre senyor Emili es veu abocat, a instàncies de la seva esposa, a deixar-ho. El final d'aquesta breu narració resulta inquietant. Enfrontat a una lloança conjugal sobre la seva decisió purificadora, el senyor Emili respon amb un exabrupte: "No em trobo millor, i tant me fa tossir com no. He perdut la pròpia estimació (...) I tots hem de saber què ens hi hem jugat en aquesta aposta. Tu ets una santa, però no et sorprenguessis pas si, un dia d'aquests, algú et diu que m'he buscat una fulana."

Avui, just després de conèixer la tràgica notícia del seu decés, algú que el va tractar força m'ha assegurat que a mitjan anys setanta en Pere Calders va estar a punt de deixar d'escriure. Per a qui?, diuen que deia. Sortosament, vint anys després, molts lectors responen cada dia aquella amarga pregunta. A diferència del seu abatut senyor Emili, el senyor Pere no es va fer mai enrera del seu únic vici mal vist. Els seus contes són dignes de figurar a qualsevol antologia universal del gènere narratiu que atresora més tensió poètica, al costat dels de Monterroso, Txèkhov, Maupassant o Bontempelli. Calders no feia contes. Els perfeix. La seva portentosa imaginació mai no desarrela la seva narrativa de la pura realitat. "Jo sóc més alt que no sembla —diu una de les seves criatures—. El que passa és que camino sempre amb els peus ensorrats a terra, almenys cosa d'un pam." Amb els peus ensorrats a terra i, tanmateix, en sorprenent levitació. Malgrat els anys d'incertesa, la influència de la seva aposta literària en les noves lletres d'escriptors és inqüestionable. Si la narrativa curta es veu avui abocada a un cert procés de dignificació, Calders n'és el principal responsable.

La història exemplar del tal senyor Emili permet reivindicar una dimensió imprescindible de l'obra de Calders. Rera l'optimista bonhomia dels seus contes, que moltes necrològiques s'afanyaran a remarcar, hi ha un món inquietant, que neix de l'immediat i s'enlaira cap al misteri per les excletxes que només descobren els grans perceptors. És en aquest món on Pere Calders habitarà sempre. Que hi sigui.